

קול צופיין

קול צפ"ן. נשא. קול יחדו ירגנו.

שמיני תשפ"ה השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

אהיה בטל לישראל

ברכת הטל - גדולה ונסתרת

הודאה על הטל

על כל הטוב הנסתר הזה אנחנו מודים בברכת מחיה המתים. "מוריד הטל, מכלכל חיים בחסד, מחיה מתים ברחמים רבים וכו'" אע"פ שאין חובה להודות על הטל (תענית ג). ולמה אין חובה להזכיר טל ורוחות, כי לעולם הרוחות והטל לא נעצרים. לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. ולא ניכרת גבורתו של ה' בירידתו (ריטב"א שם). וכיוון שאין אנו יכולים להודות על כל הטובות שה' עושה לנו בעולם אנו חייבים להודות רק על הטובות הניכרות.

מועילה למי ששכח לומר

בימינו אנחנו יותר ויותר מודעים לטובה של הטל והרוחות ולכן אנחנו מודים על הרוחות באמירת משיב הרוח. ומודים על הטל באמירת מוריד הטל. ואפילו למנהג אשכנז שהביא הרמ"א כי לא אומרים בקיץ מוריד הטל - בימינו נוהגים כולם לומר מוריד הטל בקיץ. ולא עוד אלא שאם אדם טעה ולא אמר משיב הרוח ומוריד הגשם בימות הגשמים, ובמקומם אמר מוריד הטל - יצא ידי חובה. אבל אם לא אמר כלום - לא יצא ידי חובה וצריך לחזור (שו"ע קיד ה). והטעם שבהזכרת "מוריד הטל" יצא ידי חובת הודאה, שההודאה על הטל יותר חשובה מהגשם למי ששם לב אליה.

מבקשים טל בקיץ ובחורף

על הטל הזה אנחנו גם מבקשים ומתפללים בכל ברכת השנים בקיץ ומבקשים "טללי רצון ברכה ונבדה". הטל הזה חשוב גם בחורף, ולכן אנחנו מתפללים ומבקשים אותו גם בחורף ואומרים "ותן טל ומטר לברכה". כל זה בגלל שטל שיוורד עלול לפגוש קרה שתהפוך אותו לפפור שהורס חלק מהצמחים לכן אנחנו מתפללים שיהיה הטל לברכה לדחות טללים רעים.

הגמרא (סוטה מח/א) אומרת כי אחרי חורבן הבית אין כלי לקבל את הברכה "רבן שמעון בן גמליאל אומר: העיד ר' יהושע מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה, ולא ירד הטל לברכה, (ולכן) ניטל טעם הפירות. ר' יוסי אומר אף ניטל שומן הפירות". וברוך השם בימינו אנחנו מרגישים את הברכה של פירות הארץ.

מיליארדי ליטר של טל כל לילה

הטל הוא ברכה גדולה מאוד לעולם ואנשים לא מודעים לגודל הברכה. בהרי הגליל וירושלים יורדים בין 2.0 מ"מ ל-0.5 מ"מ ללילה. בגליל העליון נמדדו עד 8.0 מ"מ ללילה. בנגב נמדדת כמות טל של בין 0.1 ל-0.3 ללילה. כל 0.1 מ"מ שיוורד בדונם אחד הוא 100 ליטר טל. לפי זה כל דונם אדמה מקבל בלילה בין 100 ל-800 ליטר מים, בצפת יש 29,000 דונם והיא מקבלת בין 8 מיליון ליטר טל ל-23 מיליון כמעט בכל לילה. גודל השטח של ירושלים הוא פי ארבע מצפת, והיא מקבלת בערך פי ארבע טל מצפת תחשבו כמה טל יורד בכל ארץ ישראל, מאות מיליוני ליטרים שניתנים לנו במתנה בכל לילה ולילה והם מחיים את הצומח ואת החי על פני האדמה.

אנשים לא מודעים

שאלתי כמה אנשים ולא היה אחד שידע מהי כמות הטל שיוורדת כל לילה, לא היה אחד שידע אפילו משהו בקירוב למספרים הנ"ל. הטל חיוני לכל הצמחים, בלעדיו הם לא היו שורדים את הקיץ. לכן הגמרא אומרת שטל ורוחות לעולם לא נעצרים, שאלמלא הטל והרוחות אין העולם מתקיים (רש"י תענית ג).

מסתבר שגם אלו שלמדו את הגמרא הזאת לא היו מודעים לכמות הגדולה של הטל שיוורדת כמעט כל לילה ומחיה אותנו. כמות שלא נמדדת כמו שמודדים את הגשם למרות שהיא חשובה לא פחות מהגשם ואולי יותר. בגלל חשיבותו מברך יצחק את יעקב בטל דווקא. "ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש" (בראשית כז כח).

כלי אדי המים לא היינו חיים

אגב התיאור על חשיבותו הגדולה של הטל, חשוב לציין כי הטל נוצר מאדי המים שנמצאים באויר. בכל קוב אויר יש בדרך כלל בין 5 ל-30 סמ"ק מים בצורת אדי מים. באויר חם יש יותר אדי מים ובאויר קר פחות. הטל נוצר כשהאויר מתקרר והוא לא יכול להכיל את המים שבתוכו. אדי המים שבתוך האויר מצילים את העולם מקיפאון. הם משמשים כמו תרמוס עולמי ענק ששומר על החום של כדור הארץ. בלעדיהם היה בכדור הארץ קור של 18 מעלות מתחת לאפס ולא היינו יכולים להתקיים.

בשני אליהו - טל לא נעצר

טל ממקום גבוה לא מושפע ממעשי התחתונים

וְאֵת הַבְּרִכָּה הַזֹּאת קִיבֵּל יַעֲקֹב

ברית כרותה לטל שלא נעצר

תשובה מאהבה ולא מפחד היסורין

טל – שפע שמחיה את ישראל

אחיה בטל לישראל – תשובה מאהבה

תשובה של גשם – תשובה מיראת היסורין

"ואמר רבי
 יהושע בן לוי
 כל דיבור ודיבור
 שיצא מפי
 הקדוש ברוך
 הוא יצתה
 נשמתן של
 ישראל, שנאמר
 'נפשי יצאה
 בדברו'. ומאחר
 שמדיבור ראשון
 יצתה נשמתן
 דיבור שני היאך
 קיבלו? הוריד
 טל שעתיד
 להחיות בו
 מתים והחיה
 אותם"

משפיע חיים, מחיה מתים ומצמיח ישועה

כיון שה' משפיע חיים לעולם הזה דרך הטל ודרך הגשם, אנחנו אומרים בתפילה "אתה גבור לעולם אדני. מחיה מתים אתה. רב להושיע מוריד הטל מכלל חיים בְּחֶסֶד. מחיה מתים בְּרַחֲמִים רַבִּים". דהיינו אתה מחיה את כולנו באמצעות הטל. גם מרפא באמצעותו "סומך נופלים ורופא חולים. ומתיר אסורים" גם מחיה את המתים לעתיד לבא וגם מצמיח את הישועה "ומקיים אמונתו לישני עפר. מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך. מלך מלכות ומחיה ומצמיח ישועה, ונאמן אתה להחיות מתים".

שאלמלא הטל אין העולם מתקיים

על תחיית המתים באמצעות הטל למדנו מהפסוק בישעיה "חיו מתים נבלתי יקומו הקיצו ורגנו שכני עפר כי טל אורת טלך" (ישעיהו כו יט). גם דוד המלך בספר תהילים (קלג) אומר "כטל חרמון שירד על הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם". ומשמעותו כי באמצעות הטל ה' משפיע לעולם חיים נצחיים, חיים עד העולם.

טל של גאולה ביציאת מצרים

גם המן שהזין את ישראל באופן פלאי ארבעים שנה במדבר הגיע על ידי הטל. "ובבקר היתה שקבת הטל סביב למחנה: ותעל שקבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק פכפר על הארץ" (שמות טז). וכן הוא אומר "ובקדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו" (במדבר יא ט).

מן וטל שממשיכים לדורות

ובמדבר "כיצד המן יורד להם לישראל יוצא רוח צפוני ומכבדת את המדבר ויורד מטר ומרבץ את הארץ. והטל עליה והרוח מנשבת בו ועושה אותו כמין שלחנות של זהב, ואחר יורד עליהם המן, וממן היו ישראל נוטלין ואוכלין" (פסיקתא זוטרותא על שמות פרק טז פסוק ג). וזכר לטל הזה שהיה מעל ומתחת למן אמרו חכמינו לכסות את השולחן של שבת במפה מתחת לחלות ובמפה מעליו. לומר לך שהכיסוי של הטל ממשיך לדורות כי הוא חלק מהשפע של המן היורד.

טל מתן תורה

הטל היה חלק מהגאולה גם במתן תורה. שלא היו יכולים ישראל לקבל את התורה במצבם כמו שהיו ביציאת מצרים והיה צריך טל של חיים בשביל לחזק אותם ולהחיות אותם בעת מתן תורה. "ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתו של ישראל, שנאמר 'נפשי יצאה בדברי'. ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתו דיבור שני היאך קיבלו? הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם" (שבת פח/ב).

טל של ארץ ישראל

בימינו כמעט כל עם ישראל מזכיר "מוריד הטל" בברכת מחיה המתים. השינוי הזה התרחש בעת עליית עם ישראל לארץ ישראל. שבגלות לא כולם היו מזכירים את הטל בברכת מחיה המתים. כך כותב הרמ"א (קיד סיב) "ואנו בני אשכנז, לא מזכירין טל לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, רק אומרים בימות החמה ורב להושיע מכלל חיים וכו'". אבל בימינו המנהג של רוב האשכנזים בארץ ישראל הוא לומר בימות החמה מוריד הטל (מנהגי ארץ ישראל עמ' י"ט).

ולכן בימות הגשמים אם לא אמרו משיב הרוח ומוריד הגשם לא צריכים לחזור ולהתפלל כיוון שמי שמזכיר טל, אע"פ שלא הזכיר מטר בהודאה - יצא ידי חובת התפילה ולא צריך לחזור ולהתפלל.

שכח ואמר משיב הרוח ומוריד הגשם

אם בחורף טעה ואמר "מוריד הטל", יחזור ל"אתה גיבור" ויאמר כפי שצריך, ואם לא נזכר עד שאמר "ה'" בסיום ברכת "מחיה המתים", אינו חוזר, וימשיך בתפילה כרגיל. וטעם הדבר כי טל יורד גם בחורף לברכה. אבל גשם בקיץ אינו סימן ברכה ולכן אם אדם טעה ואמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" במקום "מוריד הטל" אין זה סימן ברכה, ועליו לחזור ולתקן את עצמו.

אם נזכר שטעה לפני שסיים את ברכת "מחיה המתים", יחזור ויתחיל "אתה גיבור" ויאמר "מוריד הטל". אם נזכר אחרי שאמר כבר מלת "ה'" של ברכת "מחיה המתים", ולא חתם "מחיה המתים", יאמר "למדני חוקיך", ויחזור ל"אתה גיבור". אם נזכר אחרי שחתם "מחיה המתים" ולא התחיל "אתה קדוש" יחזור ל"אתה גיבור" (כי יש מחלוקת, וספק ברכות להקל). אם נזכר אחרי שהתחיל "אתה קדוש", אפילו אמר "אתה" בלבד, חוזר לראש התפילה (עיין שו"ע קיד).

שכח וביקש גשם בברכת השנים

בימות החמה אומרים "ברכנו". אם טעה ואמר "ברך עלינו" צריך לחזור מכיוון שגשמים בקיץ אינם סימן ברכה. וכיצד חוזר? אם נזכר שטעה והוא עדיין בתוך הברכה, צריך לומר "ברכנו" אפילו אם אמר כבר "ברוך אתה" ולא אמר "ה'". וצריך לשתוק ולהמתין כדי הילוך ד' אמות, ואח"כ יתחיל מחדש "ברכנו".

אם נזכר אחרי שאמר "ברוך אתה ה'", יסיים "למדני חוקיך" ויחזור ל"ברכנו". אם נזכר אחרי שסיים את הברכה ולפני שהתחיל "תקע", יחזור ל"ברכנו". אם נזכר אחרי שהתחיל "תקע" ונזכר אח"כ בכל מקום שהוא עד "היו לרצון" האחרון - יפסיק במקום שנזכר, ויחזור ל"ברכנו" וימשיך את כל סדר הברכות. אם נזכר אחרי שאמר "היו לרצון אמרי פי" האחרון הסמוך ל"עושה שלום", חוזר לראש העמידה אפילו אם עדיין לא עקר את רגליו (עיין בכל הנ"ל שו"ע קיז ונו"כ שם ובא"ח בלח). כשחוזר לראש התפילה אין צריך לומר "ה' שפתי" (עיין בא"ח ש"ש ויקרא יב).

מי ששכח לומר - האם יוצא בשל הש"ץ?

הגמרא שם (ברכות כט) אומרת שאם אדם שכח ולא אמר משהו שבגללו צריך לחזור על התפילה הוא יכול לצאת בתפילת השליח ציבור בחזרת הש"ץ. ואע"פ שבדרך כלל אנחנו פוסקים כדעת חכמים במשנה שאומרים כי חזרת הש"ץ נועדה להוציא ידי חובה רק מי שלא בקי להתפלל (ראש השנה לג: שו"ע קכד י) ולכתחילה אדם לא יכול לסמוך על חזרת הש"ץ במקום תפילת י"ח של יחיד.

אך אם טעה והתפלל שלא כדין וכגון ששכח ואמר משיב הרוח ומוריד הגשם, וכן אם ביקש גשם בברכת השנים ונזכר אחרי שסיים תפילתו - יכול לסמוך על תפילת הש"ץ ולכוון לצאת ידי חובה בתפילתו (שו"ע רסח. שו"ע קכד) וכן יכול לשמוע חזרה בברכת מעין שבע בליל שבת ומועיל במקום תפילה. והסביר הב"י כיון שכבר התפלל ורק בא לתקן מה ששכח - הוי כאינו בקי.

יעמוד בשתיקה כמו בשמונה עשרה

ויעמוד וישמע מהחזן בשתיקה את חזרת הש"ץ. יענה על קדושה, יענה "אמן". לא יענה "ברוך הוא וברוך שמו" לא יענה "אמן" על ברכת כהנים. ובסיום שמונה עשרה יפסע ג' פסיעות ב"עושה שלום". ותעלה לו תפילה ששמע מהש"ץ כמו שהתפלל בעצמו. ובלבד שישים לב לא לדבר ולכוון לכל ברכותיו של הש"ץ, ועדיף שיכוון כשידור בידו (שו"ע בסימן קכד ס"ע א. בא"ח שם ועיין בה"ח שם ס"ק ד').

כשיבנה בית המקדש גם תצא בת קול ותגיד "בית בנוי נבנה" שהוא נבנה על ידי מעשיהם של חיילים שמסרו את נפשם למען עם ישראל. שנפצעו והקריבו את ידיהם או את רגליהם או עיניהם למען עם ישראל. וכן צדיקים רבים שמסרו נפש למען לימוד תורה וישוב הארץ.

סיפורים על הרב זצ"ל

תביעה לפשרה

הגמרא אומרת שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל. ואכן כך היינו עושים כל שנה. בלילה הראשון של חול-המועד פסח ושל חול-המועד סוכות היינו באים, ביחד עם הרה"ג משה צדקה שליט"א, ראש ישיבת "פורת יוסף", לבקר את מו"ר הרב מרדכי אליהו זצ"ל. הייתה זו ממש קבלת פני שכינה. היינו דנים עם הרב בדברי תורה, מקשיבים לשני תלמידי החכמים הללו מדברים ביניהם. תמיד ידענו שרוח הקודש מדברת מתוך פיו של הרב אליהו. על אחת הפעמים הללו אני רוצה לספר.

הייתה לנו בעיה משפטית קשה. מישהו תרם סכום כסף גדול לכולל "נר התורה", שאני עומד בראשו, ואחרי שתרם הוא נפטר לבית עולמו. בנו לא הסכים למעשי אביו ותבע אותנו לדין תורה אצל הרב יעקב סופר שליט"א. הוא טען שהכסף הזה היה צריך להיות ירושה שלו ולכן עלינו להחזיר לו את הכסף.

הרב סופר שמע את שני הצדדים ואמר לתובע כי אביו היה מורשה בחייו לתרום את הכסף שלו למי שהוא חפץ בו, והוא תרם לשיבה, ולכן הערעור שלו נדחה. אותו אדם לא קיבל את פסק-הדין ותבע אותנו לבית-המשפט המחוזי בירושלים.

הייתי קצת מוטרד מהעניין הזה, ולאחר קבלת הפנים בחג שאלתי את הרב מרדכי אליהו מה לעשות עם התביעה הזאת. הרב שמע קצרות את העניין ופסק: לא יהיה דיון!

עברו כמה חודשים, והנה מודיעה לנו עורכת הדין שלנו שיש דיון על התביעה בבית-המשפט המחוזי בירושלים. אמרתי לה: אבל הרב אמר שלא יהיה דיון. אמרה לי: אינני מבינה את הרב, הרי יש לנו הזמנה. אמרתי לעצמי: הרב אמר שלא יהיה – אז לא יהיה. אם בכל זאת אני צריך ללכת – אלך. אבל הייתי בביטחון מוחלט שכמו שהרב אמר, כך יהיה.

הגענו שנינו לדיון. והנה השופטת אומרת לנו: צאו החוצה ותגיעו לפשרה. אמרתי בלבי: הנה דברי הרב אליהו מתקיימים. אין דיון. יצאנו החוצה, והבן מתעקש לא להגיע לפשרה אלא לדין. אמרתי לו שחבל לעשות חילול ה' בפני השופטת, אבל הוא לא התרצה.

חזרנו לאולם הדיונים, והשופטת חזרה על בקשתה בתוך האולם: תגיע לפשרה. התובע לא נענה, וכך היא המשיכה ולחצה עליו במשך שלושת-רבעי שעה. לבסוף הוא הבין שאם הוא לא ישמע בקול השופטת שכל כך לוחצת, היא עלולה לשפוט אותו לרעה בדיון, אם יתקיים, ולכן הסכים לפשרה.

אחר כך אמרה לי עורכת-הדין, שמה שהשופטת עשתה הוא לא כל כך חוקי. לא מקובל לעשות כן בתוך אולם המשפט. רק אחרי שזה קרה היא הבינה מה הייתה עוצמת המילים, או אולי הגזירה, של הרב אליהו זצ"ל.

(הרב משה חיוני, ראש כולל "נר התורה")

תשובה כהלכה

תורה עס נגלן. אני מלמד תורה בקבוצות שונות של "חילונים". האם בספירת העומר אפשר לעשות מפגשי לימוד עם גיטרה ושירים? מצווה. אבל בשיעור תסביר על חשבון הנפש שעם ישראל עושה בתקופת ספירת העומר. אשריך.

הלל עס נגלן. הרב מתיר בהלל, בימי הספירה, שהלל יהיה עם כלי נגינה? אפשר לעשות הלל עם כלי נגינה ברח"א אייר.

אין כבוד, אין שירים. מחזר אסור לשמוע שירים בספירת העומר? האיסור נובע מכך שאנשים לא נהגו כבוד זה בזה וגורגו אסון גדול. זה קרה לפני אלפי שנים, אבל זה קיים גם בימינו. אם לא יציק לנו עניין שמיעת השירים, נחשוב שאנחנו בסדר. לכן אסור.

האם לשמוע לשופטים או לראש הממשלה ולחוקים?

יש כעת במדינת ישראל אנשים ששואלים את עצמם האם מפכ"ל המשטרה או הרמטכ"ל, וכן כל אזרח או בעל תפקיד צריך לשמוע לשופטים כשהם פוסקים נגד החוק, כי צריך לעשות ככל אשר יאמרו לך השופטים כי 'דינא דמלכותא דינא' אפילו כשהם טועים? השאלה הזו נדונה באריכות במסכת הוריות על בית הדין הגדול בירושלים. והמשנה אומרת כי כאשר אנחנו רואים שהדיינים היושבים שם טועים, אין חובה לשמוע להם. ומי ששמוע להם ועבר על דברי תורה צריך להקריב קרבן על שגגתו.

רק כשיורו לך על ימין שהוא ימין ושמאל שהוא שמאל

הגמרא אומרת שכשהתורה אומרת "וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדִּבָּר אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ מִן הַמִּקְוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכָל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ: עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יֹאמְרוּ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסָּדֵר מִן הַדִּבָּר אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמָאל" (דברים יז). זה רק כשאומרים לך על ימין שהוא ימין ולא על ימין שהוא שמאל (ירושלמי הוריות א א. וכן עולה מהוריות בבלי ב.).

כתוב במשנה: "הורו בית דין לעקור את כל הגוף אמרו אין נידה בתורה אין שבת בתורה אין עבודה זרה בתורה - הרי אילו פטורין" בית הדין פטור, וכל אחד ואחד מביא קרבן חטאת כי הציבור שעבר על דברי התורה אינו אנוס אלא שוגג שהיה צריך להפעיל את שיקול הדעת שלו ולראות שבית הדין מורה שלא כדין.

תירוץ הרמב"ן – רק אם ישב עם בית הדין ושיבשו סברותיו

הרמב"ן בהשגותיו על ספר המצוות (שורש א) הביא את הסיפור של רבי יהושע שקיבל את דעת רבן גמליאל למרות שהוא חשב שזה שמאל שהוא ימין. וכדעת הספרי (שופטים פסוק יא) שמוזכרים ברש"י "אפילו מראים בעיניך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל - שמעו". וזה הפך מה שכתוב בגמרא ירושלמי דלעיל.

וחילק הרמב"ן שצריך לשמוע על שמאל שהוא ימין רק אחרי שהחכם דן עם החכמים שחושבים אחרת ממנו, הם שמעו את הוכחותיו ולא קיבלו אותם. על זה נאמר שצריך לבטל דעתו, כמו רבי אליעזר הגדול שלא ביטל דעתו, וכמו רבי יהושע שביטל דעתו. אבל אם לא שמעו סברותיו, צריך ללכת רק אחרי ימין שהוא ימין ושמאל שהוא שמאל. והביא החזו"א דברי הרמב"ן אלו.

קושיית אור החיים הקדוש

'אור החיים הקדוש' הקשה אותה קושיה ותיירץ "ואחר האמת נראה דלא פליגי, דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דהיינו לגבי שאר העם מאן דלא גמיר וסביר, אין ידיעתו ידיעה, ואפילו יאמרו לו על שמאל הנראה לו שהוא ימין, וכן להיפוך, כפיך רישיה וליעביד" (חפץ ה' הוריות ב.).

תרוץ החיד"א – בהוראה חד פעמית גם על שמאל שהוא ימין

החיד"א בשער יוסף כתב, שלא אמרו בספרי ללכת אחר בית דין אפילו כשאמרו על ימין שהוא שמאל, אלא כשאמרו זאת להוראת שעה. כמו אליהו בהר הכרמל. או בדברים שאינם מפורשים בתורה וחיידשו משכחם שהדין כך, כגון "עין תחת עין - מומן" שיודעים את עיקר הדין מן התורה ואינם טועין. אך כאן מדובר באופן שטעו בדבר המפורש בתורה, ולכן אסור לישמע להם.

אסור להקשיב לבית המשפט העליון

ואם בית דין הגדול בירושלים לא יכול לפסוק כנגד האמת, על אחת כמה וכמה שאין פסק בית המשפט פסק, אחרי שמעקם את החוקים ומוציא אותם ממשמעותם. ואחרי שלא נוהג בשוויון בין כל חלקי האוכלוסייה. ואחרי שמעיז לבטל חוקי יסוד בלי שום סמכות. ויהי רצון שיתקיים בנו "וְאֶשְׁרִיבָה שִׁפְטִיךָ כְּבִרְאשָׁהּ וְיַעֲצִיבְךָ בְּתַחֲלָה אַחֲרֵי כֵן יִקְרָא לְךָ עֵיר הַדָּד קִרְיָה נְאֻמָּה". אמנן.